

Tiivistelmä

Ruokavirasto toteuttaa ketjuauditointeja, joissa auditointi kohdistuu useampaan viranomaiseen viranomaisvalvontaketjussa, ns. ketjuauditoinnit. Tavoitteena on parantaa valvonnan laatua ja tehokkuutta.

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonta -ketjuauditoinnin tavoitteena oli arvioida nautojen tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan vaatimuksenmukaisuutta, vaikuttavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Auditoinnissa arvioitiin koko valvontajärjestelmän toimintaa. Auditointi kohdistui mm. valvonnan järjestämiseen ja tavoitteiden asettamiseen, valvonnan koordinaatioon, muutosten hallintaan, valvonnan riskiperusteisuuteen, valvonnan vaikuttavuuden ja yhdenmukaisuuden varmistamiseen ja valvonnan raportointiin. Auditoidijat keskustelivat yhden sidosryhmän kanssa valvonnan ajankohtaisista asioista ennen auditoinnin aloittamista.

Auditointi toteutettiin 30.8.2023-13.9.2023. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontaan osallistuvia henkilöitä auditointiin Ruokavirastossa, aluehallintovirastoissa (AVI) ja paikallisessa ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä.

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin säädöksiä on uudistettu viime vuosina. Ruokaviraston koulutus ja tiedottaminen uusista säädöksistä on ollut riittävää ja saavuttanut kumppaniviranomaiset, mutta ohjeistuksessa on vielä kehitettävää. Uudet toimintatavat on pääsääntöisesti omaksuttu hyvin.

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan ohjaus ei ole tasapainosta. ELY-keskusten valvonnan ohjaus ja suunnittelu, tavoitteiden asettaminen sekä niiden saavuttamisen seuranta on järjestelmällistä ja tehokasta. Muiden kumppaniviranomaisten valvonnan ohjaus on heikompaa. Valvonnan tehtävänjako on jäänyt alueellisille viranomaisille osittain epäselväksi.

ELY-keskusten resurssit ovat riittäneet myös lainsäädännön uudistuksen myötä tullessiin tehtäviin. Ruokaviraston, aluehallintovirastojen ja kunnallisten valvontayksiköiden resurssit ovat riittämättömiä.

Viranomaisten ja toimijoiden välillä on hyvät yhteistyön rakenteet. Viranomaisilla on hyvät yhteydet sekä toimijoihin että näiden etu- ja neuvontajärjestöihin.

Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvonnan suunnittelussa nautatilojen tarkastusten riskiperusteinen otanta perustuu tarkkaan valvontatietoon, se on huolellisesti suunniteltu ja toteutettu. Hyvä tiedonkulku viranomaisten kesken heidän tekemistään havainnoista tiloilla sekä puutteista rekistereissä edistää vaatimustenvastaisuuksien selvittämistä. Uuden työkalun, seuraamusmaksun tehokas käyttäminen vaatisi viranomaisten opastusta. Viranomaisten yhteis- ja paritarkastukset ovat vakiintuneet hyväksi käytännöiksi. Viranomaisten yhteistyötä tukevat säännölliset tapaamiset ja matalan kynnyksen yhteydenotot.

Valvonnan yhdenmukaisuutta edistetään yhteistyöllä, koulutuksilla, laadituilla ohjeilla ja malliasiakirjoilla. Kehitettävää havaittiin valvonnan laadun, johdonmukaisuuden ja vaikuttavuuden varmistamisessa.

Kaikilla valvontajärjestelmän viranomaisilla ei ole mahdollisuutta tallentaa valvontatietoja yhteiseen sähköiseen tietojärjestelmään, mikä hankaloittaa tiedon keräämistä ja hyödyntämistä. Koko valvontajärjestelmän tulokset eivät sisälly valvonnan vuosiraporttiin. Eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin vaatimusten noudattamista ja valvonnan vaikuttavuutta ei puutteellisten tietojen perusteella voi kokonaisuutena luotettavasti arvioida, eivätkä tehdyt päätökset korjaavista toimenpiteistä palvele eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin valvontajärjestelmän parantamista parhaalla mahdollisella tavalla. Auditoinnissa havaittiin kuusi hyvää käytäntöä ja kolme poikkeamaa auditoinnin kriteereistä.